

www.ibnularabi.com

Hilyetü'l-Ebdâl:[1] Ruhî Aydınlanmanın Önkoşulları

İBN ARABÎ[2]

Bize bilmediğimiz şeyleri İlham edip öğrettiği için Allah'a hamdolsun. Allah'ın üzerimizdeki inayeti büyüktür, tartışılmazdır. Şerefli efendimiz Muhammed'e selam olsun; en büyük makamda sözün en derli toplu ve kalıcı olanı ona verilmiştir.

İmdi ben Peygamber'in amcaoğlu olan Abbas'ı[n kabrini] ziyaret etme münasebetiyle gittiğim Taif'te [h.] 592 yılının Cumadelulâ ayının 12. gününde (13 Nisan 1196) Pazartesi akşamı el-Miye'nin evinde istihareye yattım; Rabbime " hayırlı bilgiler nasib et" diye niyazda bulundum.[3] İstiharemin sebebi, Harranlı Ebu'l-Ganâim'in azatlısı olan Habeşli arkadaşım Ebû Muhammed Abdullah bin Bedr ile Tilimsanlı Ebû Abdullah Muhammed bin Halid Sadefî'nin - Allah her ikisini de doğru üzerinde muvaffak kılsın - "şu mübarek ziyaret günlerinde ahiret için faydalı olacak birşeyler" yazmamı istemeleridir. Hemen bu gece Allah'tan hayırlı [ilhamlar] murad ettim ve şu fasikülü[4] yazıp "Hilyetü'l-Ebdâl' diye adlandırdım. Bu hilyeden zuhur eden bilgi ve derin haller o iki arkadaşıma ve başkalarına saadet yolunda azık olsun; [müridin] iradesinin tüm renklerine ve dallarına açılan bir kapı olsun istedim. Varoluşu[5] yaratandan destek ve yardım isteriz.

1 Giriş

Hüküm hikmetin sonucudur. Bilgi, marifet [denen derin araştırma ve tahkikin] sonucudur. Hikmeti olmayanın hükmü geçerli olmamalıdır. Yaratanı hakkıyla bilerek yargıda bulunan daima diktir, ayaktadır, pörsümez. Allah'ı hakkıyla tanıyan daima tefekkür halindedir. Bilgili olan hâkimler "Lam" harfindendirler. Ârif olan hikmet sahipleri ise "Bâ" harfindendirler.

2 Zuhur Öncesi durum

Zahidin ihtiyacı dünyayı terkedebilmesiyle gerçekleştiği, mütevekkil tüm işlerinde efendisi olan Tanrı'ya güvendiği, mürid sema ve vecd ile huzur bulduğu, abid, ibadet ve zorluklara katlanmayla tatmin olduğu; hikmet sahibi arif Tanrı'da yoğunlaşarak kendini gerçekleştirdiği; manevi hüküm ve güç sahibi âlimler Tanrı'nın gayb hazinesinde eriyip yok oldukları için, onların nasıl bu hale geldiklerini hiçbir âlim, hiçbir mürid hiçbir abid tam olarak bilemez. Onların bu haline hiçbir mütevekkil ve zahid de gereğince tanık ve vakıf olmamıştır.[6] [Hiçbiri, kendi halleri hususunda hakiki şuur sahibi olamadılar] Zahidin dünyayı terkedişi elbette bir bedel içindir, mütevekkilin tevekkülü maksadını elde etmek içindir, müridin vecdi ve coşkusu ruhundaki sıkıntıları defetmek

içindir, abidin zorluklara katlanışı Tanrı'ya yakın olmak içindir. Arifin amacı ise Tanrı'yla buluşmadır.

Hak ancak tüm çizgilerini, resmini, ismini ve hüviyetini imha edene yansır.

Marifet ve tüm diğer derin nitelikler alfabedeki harflere benzer; hepsi de bir başka şey için vesiledirler, işarettirler. İsim, çizgi ve resim gibi şeylerin tümü, gözün saf gerçeği görmesini engelleyen sebep perdesidirler; ışığı gölgeleyen yapraktırlar.

Eğer oluş / oluşum öne çıkmasaydı hakiki zat (el-ayn) tüm çıplaklığıyla zuhur ederdi. İsimler olmasaydı, sadece isimlerin sahibi belirgin hale gelirdi.

Sevgi olmasaydı kavuşum / kabz daimi olur, [varlık hiç zuhura gelmezdi].

Kavuşumun hazzı / nasibi olmasaydı sadece mertebeler egemen olurdu.

Hüviyet ["o" olmak] olmasaydı enniyet ["ben" olmak] zuhur ederdi.

"O" olmasaydı, "Ben" ortalığı kaplardı.

"Sen" olmasaydı, bilinmezlik fermanı heryere duyurulurdu.

"Anlamak / anlaşılmak" olmasaydı, "bilme"nin iktidarı tek ceberrut olurdu.

Bu karanlıklar dağılıp fena (:yokluk) halinin ince kırıntıları uçuşunca içime şu beyitler ilham edildi:

Sonsuz varlık yansıdı, senin gönlüne
En derin kuyularından, ezelin ve ebedin
Gözler görmekten aciz kalıp perdelenmişse
Bir mesel bu sadece, ama sebebi sensin.
Kalbin kanat çırptığı kafeste tek gerçek,
"O"nu onda görenin fani olmayacağıydı,
Ve mesaj, kelâm gömleğiyle, bilgiyle sarılıydı,
Göründü işaret taşları zirvede, yer ve zamanın.
**
3 *Abdülmecid bin Seleme'nin aydınlanışı*

Endülüs'te Merşanetü'z-Zeytun'da Allah'ın ermiş kullarından biri vardı Abdülmecid bin Seleme adında. Onu tanırdık; çocuklara Kur'an öğretir, fıkıhtan anlar, hadisleri ezbere okur, Tanrı sevgisiyle dopdolu olduğu her halinden belli olurdu. Yoksullara yardım etmekten geri durmayan bu mütevazı kişi bir gün bana şunları anlattı, Allah onu doğruda baki kılsın:

"Bir gece herzamanki gibi bir miktar Kur'an okuyup seccademde sakin bir şekilde oturmuş, başımı dizlerimin arasına koymuştum; Allah'ı anıyordum. Ansızın garip bir kuvvetin seccadeyi altımdan çektiğini hissettim. Bu garip kişi hemen bir hasır buldu ve seccade yerine bu hasırı sererek;

- Bunun üzerinde namaz kıl! dedi.

Evimin kapısı sıkı sıkı kilitliydi; onun nasıl buraya girdiğini anlamamıştım, korktum ve tir tir titremeye başladım. Ansızın seslendi:

- Tanrı'yla dost olan, hiçbir şeyden korkmaz.

Devam etti:

- Her zaman sadece Tanrı'dan çekin.

Sonra sakinleştim, bana cesaret geldi ve ona dedim ki:

— Efendim, abdal nasıl abdal olur?

- Ebû Talib Mekkî'nin Kûtu'l-Kulûb kitabında bahsettiği gibi dört aşamadan geçmekle kişi ruhen olgunlaşıp abdal olur. Dile hâkimiyet, mideye hâkimiyet, uykuya hâkimiyet.[7]

Bu sözleri söyledikten sonra döndü gitti, nasıl eve girdiğini, nasıl çıktığını asla anlayamadım. Ama kapıya baktığımda hâlâ açıktı. Onun bıraktığı hasır ise altımdaydı! Tüylerim diken diken olmuş vaziyette ardından bakakaldım!"

Bu adam abdal tayfasındandı ve ismi Muaz bin Eşres idi. Allah ondan razı olsun. Onun bahsettiği dört esas, yolumuzun temel direkleridir. Kimin ayağı kayar da ana esaslara dikkat etmezse kendini kaybeder; bulamaz Tanrı' ya giden yolu.

4 "Sumt": Dile hâkim olarak aydınlanma

Dile hâkim olmak yani doğru zamanda susmak, iki kısımdır.

Allah'tan başkasıyla Allah'tan başka birşey konuşmamak. Bu, zahiri olarak masivadan tamamen kopabilmek demektir.

Esas sumt, kalbin her türlü düşünceden, boşaltılmasıdır. Mutlak surette sükût herhangi bir olay, kişi, şey hakkında bile kalpten birşey geçirmemeyi başarmaktır.

Kim ki diline hâkim olur da kalbine hâkim olamazsa onun sorumluluğu azalmış ama yok olmamıştır. Daha ermemiştir, hamdır o. Kim ki hem dili hem kalbi derin sükut haline erişmişse o, kendi ruhunun sırlarına vakıf olmaya başlamış demektir; ve Rabbi ona tecelli eder. Kim ki kalbini sükuta erdirmiş ama diline konuşma hakkı vermişse hikmet lisanıyla konuşma seviyesini tercih etmiş demektir. Kim de ne diline ne de kalbine sükut dizgini takmamışsa şeytanın maskarası olur; ruhunu şeytanın memleketine çevirir.

Dile hâkim olmak umum halkın mertebesidir, hakikat yoluna ilk koyulanlar da böyle yapar.

Kalbe hâkim olmak, yüce tecellilere tanık olan mukarreb (: Tanrı'ya yakın olan) kişilerin halidir.

Yücelme yoluna koyulan saliklerin sükut hali, manevi afetlerden uzak durmaktır. Mukarreb kişilerin sükut hali ise, Tanrı'ya yakın olmanın verdiği hazzı derin bir sükun içinde yaşamaktır.

Kim ki bu anlamda suskunluğu tüm hallerinde yaşarsa artık o sadece Rabbiyle başbaşa kalmayı başarmıştır. Aslında susmak, özellikle de iç konuşmaları defetmek insan için imkânsızdır. Bu yüzden, hiç olmazsa, mütemadiyen başka varlıklarla kurduğu diyalogun bitmesinin hemen ardından Rabbiyle diyaloga geçerse bu durum, kendisi için daha hayırlı olur. Kurtuluş yolunun kapısını aralar. O artık konuştuğunda doğruyu söyler, çünkü kendini Rabbinde fani etmiştir; sanki Rabbinin tercümanı olmuştur. Kuran'da şöyle buyurulur: "O kendi arzu ve hevâsıyla konuşmadı!" (Necm Sûresi, ayet: 3).

Doğruyu konuşabilmek, doğru dilekte bulunmak, yanlışı söylememekten, yanlış şeyi dilememekten geçer. Esasında Tanrı dışında birşeyle konuşmak her hâlükârda sakıncalıdır; konuştuğunda Allah'ın [tecellilerini] bulmamak başlı başına kötüdür. Rabbimiz buyurdu: "Onların çoğu fısıltılarında hayır yoktur; ancak sadaka vermeyi, iyilik yapmayı veya insanlar arasını düzeltmeyi isteyenler hariç." (Nisâ

Sûresi, ayet: 114) Bu durumun tam yetkinleşmesi ile ilgili olarak şöyle buyurulur: "oysa onlar Hakk'a tapan, Allah'ı birleyici olarak dini yalnızca Allah'a tahsis edip ona ibadet etsinler diye emrolunmuşlardı…" (Beyyine Sûresi, ayet: 5)

Sumt hali, vahiy türlerinden birinin makamıdır.

Sumt, yani verimli sükut Tanrı bilgisini getirir insana.

5 "Uzlet": Yalnız kalarak aydınlanma

Uzlet derin sükutun merdivenidir. İnsanlardan uzaklaşan adam, konuşacak kimse bulamayınca dilini terbiye etmeyi öğrenir. Yalnızlık iki kısımdır:

Müridlerin uzleti ki maddi yalnızlık demektir; başkalarından fiili olarak uzaklaşmak demektir.

Tamamen kalbin yoğunlaşmasıyla gerçekleşen ve dış dünyadaki herşeyin kalpten atılmasıyla son bulan, derin kişilerin (:muhakkiklerin) uzleti. Onların gönlünde Tanrı bilgisinden başka birşey kalmaz. O kendi kalbinde Tanrı'yı müşahade eder.

Yalnızlaşanların üç amacı vardır. Diğer insanların muhtemel kötülüklerinden arınmak, kendisinin yıkıcı etkilerinden başkalarını korumak, -ki bu ilkinden daha yücedir- ve Tanrı ile dostluğu tercih edip tüm masivayı boşamak. İkinci amaç birinciden daha yücedir demiştik; çünkü birinci amaçta insanlara suizanda bulunmak, onları kötü saymak vardır; ikinci durumda ise kişinin kendi nefsini muhasebe etmesi daha çok öne çıkar. Senin kendi nefsin hakkında suizan etmen başkaları hakkında suizan etmenden daha iyi! Çünkü sen kendini başkalarından daha iyi bilirsin.

Ama yalnızlığı tercih edenlerin en yücesi, Rabbinin dostluğunu tercih ederek inzivaya çekilenlerdir. Kim, Rabbinin dostluğunu amaçlayarak yalnızlaşırsa kimse onu bilmez, Hak tarafından ona verilen ruhi sır ve yeteneklerden kimse haberdar olmaz.

Yalnız kalma isteğinin bir kalbe yerleşmesi, iki basamakta gerçekleşir; önce bir "yabancılaşma" gereklidir. Yabancılaşma, yabanıl kalma hissi, kişinin kopmak istediği hal ve şeylere (: masiva) karşı tepki alıştır. Sonra varmak, sığınmak istediği şeye doğru yanaşmak, ilişmek, ünsiyet peyda etmek basamağı gelir. İnsanı gönüllü ve huzurlu yalnızlığa iten de budur.

Yalnızlık, verimli suskunluğu zenginleştirir; ona katkıda bulunur. Suskunluk, aslında yalnızlığın getirdiği zorunlu hallerdendir. Burada dilin susmasını kastediyorum. Kalbi susturmak, uzlet yoluyla elde edilemez. Yalnız kişi ne denli gayret etse de Tanrı'dan başka biriyle masiva hakkında konuşabilir. Bu yüzden susmayı yolun esaslarından kıldık.

Kim uzlete yapışırsa ilahî birliğin sırlarına vakıf olur. Böylece onun önünde ahadiyyet sıfatının (: Tanrı'nın mutlak birliğinin makamı) sırları açılır.

Uzlet hali, mürid veya muhakkikin tüm beşeri niteliklerden soyutlanarak yücelmesi demektir. Uzletin en yüksek derecesi, mutlak halvet makamıdır. Bu makam "yalnızlık içinde yalnızlık" demektir. Böyle bir uzletin semeresi, umumi uzletten daha güzeldir; daha verimlidir. Yalnızlaşan, ayrılan anlamında "mutezil" kişi Tanrı hakkında kesin bir inanç ve güven hissiyle dolmalıdır; ta ki hiçbir fikir geçmesin gönlünden. Eğer o, kesin güvenden ve "Tanrı'yı görüyormuşçasına bilme makamı"ndan (: el-yaqîn) mahrum ise uzlet zamanını bir tür azık saysın; yalnızlığı esnasında ilahî yansımaların aynası olmak için beklesin. Umulur ki ruhen güçlenir de Tanrı'yı görüyormuşçasına inanma makamına yaklaşır. Verimli uzletin ön şartlarından biri de bu makama geçebilmektir.

Uzlet, dünya hakkında açık ve doğru bilgiler getirir insana.

6 "Açlık": Bedene hâkim olarak aydınlanma

Açlık, bu ilahî yolun üçüncü esasıdır. Dördüncü esas olan uykusuzluğu da içerir. Tıpkı uzletin sükûtu içermesi gibi.

Açlık iki türlüdür.

İradi açlık: müridin bilerek, nefsi terbiye etmek için girdiği açlıktır.

Mecburi açlık: muhakkiklerin (: derin sufilerin) açlığı bu türdendir. Zira muhakkik kişi kendini "aç kalacağım!" diye bir amaç ve niyet çerçevesinde aç bırakmaz. Ama ilahî ünsiyet makamında ise yediğini azaltmak zorunda kalır bazen. Muhakkik kişi, ilahî heybet dediğimiz güç ve kudret makamında ise onun yemeği çoğalacaktır. Muhakkik sufilerin yemek konusundaki rahatlıkları, tanık oldukları azamet haline uygundur. Hakikat nuru, olanca ağırlığıyla azamet renginde onlara yansıyınca buna dayanmak için güçlü bir bedene sahip olmak durumundadırlar. Eğer muhakkik sufi az yeme durumundaysa ona yansıyan tecellinin ünsiyet ve dostluk rengi taşımasından ötürüdür.

Ama bu yola yeni giren müridde durum farklıdır. Onun çok yemesi, Tanrı zikrinden ve fikrinden uzaklaşmasına kanıttır. Sanki Tanrı'nın kapısından ötelere sürülmüştür de şehvetin dizginleri ele aldığı nefis onu yönetmektedir. Hayvani hisler onda güçlüdür. Müridin az yemesi, ilahî rahianın kalbine yavaş yavaş dolduğuna işarettir. Böylece bedeninin isteklerini takip etme derdinden uzaklaşıp yücelmektedir.

Açlık, zorlanma derecesine varan bir ifrata gidilmediği sürece hem yeni mürid hem de muhakkik için iyidir. Yeni müridi güzel ve üstün hallere hazırlar muhakkiki ise ilahî sırlara vakıf kılar. Ancak açlıkta aşırıya gidilirse aklın yitirilmesine, saçma sapan hayallerin görülmesine ve mizacın bozulmasına yol açılmış olur.

Öyleyse mürid kendi kendine "ben yüceleceğim" diyerek açlık nöbetlerine giremez! Ancak ehil bir üstad nezdinde, onun uyarı ve yönlendirmeleriyle girişir. Tek başına bu işe karar vermemelidir. Mürid tek başına kaldığında açlık prensibini uygulamak istiyorsa yemeğini dikkatli bir şekilde azaltmalı; oruç tutmalı, gece ile gündüz arasında tek bir öğünle yetinmeye alışmalıdır. (...)[8]

Açlığın kendine özgü halleri ve mertebeleri vardır. Tevazu, efendilik, sakinlik, açık kalplilik, fuzuli işlerle uğraşmama, gönülden kötü şeyleri geçirmeme ve kendini Allah'a muhtaç hissetme açlığın müridde oluşturduğu hallerdir. Açlık muhakkikte ise daha farklı hallere yol açar: ince ruhluluk, merhamet, hoş dillilik, dostluk, varlık ve sahip olmak hissinin kaybedilmesi, Tanrı'dan gelen izzet ve heybet sebebiyle beşeri / hayvani niteliklerden uzaklaşma gibi. Açlık hali, muhakkiki "samedaniyet makamı"na (: Tanrı'nın sonsuz güç sahibi olduğunu ve hiçbirşeye ihtiyacı olmadığını; herşeyin Tanrı'ya muhtaç olduğunu derinden hissetme) götürür. Bu makam, kendine ait sırları, yansımaları olan yüce bir derecedir ve biz *"Mevâqıu'n-Nucûm"* kitabında söz kalpten söz açınca bundan bahsettik. H. 596 yılında Câbiye şehrinde bunu yazmıştım . Daha sonra birçok nüsha kopye edildi ama ben orada yoktum; bu kısım (: menzil) sabit değilmiş o nüshalarda.

İlahi gayret sahibinin faydalanacağı haller vardır açlıkta. Yoksa sıradan bu manada açlıktan medet umması gereksizdir. Ama şu da bir gerçek ki sıradan kişinin açlığı, mizacın düzene girmesine, bedenin daha sıhhatli bir şekilde nimetleri tatmasına yol açabilir.

Açlık insanın Şeytanı daha iyi tanımasına yol açar. Allah bizi ve sizi korusun ondan.

7 “Uykusuzluk" Zihne hâkim olarak aydınlanma

Uykusuzluk aslında açlığın semeresidir. Mide tamtakır olunca uyku da çekip gider. Uykusuzluk iki türlüdür:

Gözün açık kalması; fiili uykusuzluk,
Kalbin uyanık kalması, zihnî uykusuzluk

Kalbin uyanıklığı anlamında uykusuzluk, insanın ilahî müşahedeleri talep ederek gafletten, aymazlık halinden uyanması demektir. Gözün uyanık kalması ise geceleri uyumamak yoluyla kalpteki himmeti (: manevi yoğunluk ve yüce bir amaca kilitlenme) artırmak için yapılır.

İnsan gözünü kapatıp uykuya dalınca, kalbin manevi eylemi durur. Bedenî uyku devam etmekle birlikte kalp uyanıksa, onun isteği evvelce fiili olarak uyanıkken tanık olduğu şeylere erişmektir. (......)[9]

Uykusuzluğun faydası, kalbin hiç ara vermeden manevi işine devam etmesidir. Bu sayede ilahî hazinelere erişmek mümkün olur. Uykusuzluk bir tür bakım ve "vakti yenileme" demektir hem mürid hem de muhakkik açısından... Ancak muhakkik sufi, ilahî ahlak gömleğine daha fazla bürünürken yeni mürid bunu bilmez, bunu tadamaz.

Uykusuzluk makamı, kayyumiyet makamıdır. (: Tanrı'nın her an kâinatı yönettiği ve bir an ilgisini esirgese herşeyin yok olacağını yoğun olarak hissetme makamı). Bazı dostlarımız kişinin kayyumiyet makamıyla bütünleşmesini, kendini bu mertebede gerçekleştirmesini yasakladılar. Bazı dostlarımız da bu makamın ahlakına bürünmeyi yasakladılar.
**
Bir keresinde Ebû Abdullah bin Cüneyd'le görüştüm; o da bundan menediyordu. Ama biz bu fikirde değiliz. İlahî hakikatler bize şunu öğretti ki; insan-ı kâmil, ilahî mertebenin tüm isimlerini yüklenecektir. Eğer bazı dostlarımız bu konuda çekimser kalıp [tavakkuf ettiyse] insanın hakikati ve varoluşu hakkında yeterince bilgiye sahip olamayışlarındandır bu tavırları. Eğer o dostumuz, kendini hakkıyla tanısaydı, bu gibi hususlar ona zor gelmezdi.

Uykusuzluk insana nefsini tanıtır.

Böylece ilahî bilgiyi elde etme yolunun, ruhi aydınlanmanın dört esası tamamlanmış oldu. Bilgi bunların üzerinde yükselir. Allah'ı tanımak, kendi nefsini tanımak, dünyayı tanımak ve Şeytanı tanımak bu esaslar üzerine dayanılırsa mümkün olur. İnsan kendi nefsinden kopup masivadan[10] uzaklaşarak inzivaya çekilirse; Rabbini anarak başka şeyi unutursa; bedenî gıdayı terkedip herkesin uyuduğu zaman uyanık kalmayı başarırsa onda dört temel nitelik "tahakkuk" etmiş olur. Onun beşeri / hayvani yönü melekiliğe dönüşür; ibadeti, efendiliğe dönüşür; zihnî algıları somut [beş duyusu gibi] keskinleşir, duyarlı hale gelir. Bilmediği, görmediği şeyleri yakından bilmiş, görmüş gibi olur. İçte kalan gizli hususlar ona aşikâr olur. O bir yeri terkedip gittiğinde kendi ruhi "bedel"ini oraya bırakır; o şehrin ruhları onun yanına gelir; onunla sohbet eder,[11] Eğer o yerin halkı bu ruhani varlığı sever ve bağırlarına basarlarsa onlar için bedenî surete bürünür. Onlarla konuşur, aslında onlardan uzaktadır ama dileklerini dinleyen, yerine getiren biri karşılarındaymış gibi gibi görünür oralılara. Bazen bu " bedel" in asıl sahibi kendi vatanına dönmek isterse oralı insanların herhangi bir talebi olmadan da geliverir ve dolaşır yurdunda.

Ama uzaklarda iken kendi vatanında görünme, abdal olmayan kişiler tarafından da gerçekleştirlir. Aradaki fark şudur: Yüce kişi bir abdal olarak oradan gittiğinde bilinçli olarak kendi görüntüsünü, "bedeli"ni bırakır; o bu işin bilincindedir. Ama abdal olmayan kişinin başına bu iş geldiğinde o kendi benzerini "bedel"ini orada terkettiğini bilmez bile. Çünkü o yukarda izah ettiğimiz dört esasa dayanmamış, bunları hakkıyla uygulamamıştır.[12]

Allah sizleri ve bizleri bu esasları anlama ve uygulama yolunda başarılı kılsın, hepimizi ihsan makamında ağırlasın. Daima veren dost odur.

Allah'a hamdolsun, efendimiz Muhammed'e,
Ailesine ve arkadaşlarına selam olsun.

Çeviren: A. Sait Aykut

Notlar:

1. Başlığı "Abdalların Hayat Tarzı" olarak çevrilebilecek bu risalede ruhun olgunlaşması ve ezoterik aydınlanma için gerekli olan nefis terbiyesinin esasları; kısaca bu işin maddî koşulları anlatılır. Başlığın devamı bazı nüshalarda söyle bir cümleyle tamamlanır: "ve bu yolda belirginleşen ruhî haller ve derin bilgiler" Bkz.; İbn Arabî, "Hilyetü'l-Ebdâl", *Resâil,* neşreden: Muhammed Şihâbeddin el-Arabî Dâr-ı Sâdır, s. s. 507-513, Beyrut: 1997. Muhammed Şihabeddin, bu neşrini h. 997'de istinsah edilmiş bir nüshaya dayandırmıştır.

2 Endülüslü büyük sufi. Sevenleri nezdinde Şeyh-i Ekber / En Büyük Üstad diye bilinir. 28 Temmuz 1165'te Endülüs'ün Mürsiye kentinde (Güney İspanya) doğdu. Arapların cömertliğiyle ünlü Tayy kabilesine mensuptur. İbn Tufeyl ve İbn Rüşd'ün çağdaşıdır. Otuz, yıl boyunca sürecek seyahatleri sonunda Şam'a yerleşti ve 1240 yılında burada vefat etti. Kuzey Afrika, Mısır, Hicaz, Bağdat, Malatya ve Konya'ya gelen İbn Arabî, Anadolu üzerinde yoğun bir şekilde etkisini hissettiren düşünürlerdendir. Îbn Arabî'nin irili ufaklı 300 civarında eseri vardır. Basılı eserleri 50 kadardır. En meşhurları Fusûsu'l-Hikem ve Futûhal-ı Mekkiyye'dir. İbn Arabî üzerine düşülen şerh, talikat, reddiye ve araştırmalar binlerle ifade edilir. Bugün bile yaşıyormuş gibidir; fikirleri, sıcak münakaşaların konusudur. İbn Arabî aynı zamanda güçlü bir söz ustasıdır.

3 Hayırlısını istemek, istihareye yatmak: Yapılacak bir iş veya açıklama için doğru mu yanlış mı diye rüyaya yatmak ve rüyada görülen sembollere göre hareket etmek demektir.

4 Esas metinde el-Kürrase deniyor. Kürrâse forma sisteminin atasıdır; duruma göre 16 ya da 32 sayfaya denk düşer.

5 Metindeki terim "el-kevn"dir ve pasif anlamıyla varlık, kâinat, varoluş demektir. Aktif anlamıyla varlık ise "el-vücûd"dur.

6 Burada hiçbir kişi ve varlığın kendi hali ile ilgili olarak tam bir bilinç sahibi olamayışını / Tanrısal bilince eremeyişini anlatıyor. Bu bilince eremeyiş, İbn Arabi ontolojisinde varlığın zuhurdan önceki mutlak yokluk haline benzetiliyor.

7 Ebû Talib Mekkî 996 yılında Bağdat'ta vefat etti. Yukarda anılan eseri tasavvufun en önemli klasiklerinden sayılmaktadır.

8 Burada silik bir bolüm var. Okuyamadım.

9 Siliktir.

10 Mâsivâ: Tann gayrında her şey; tüm fanilik âlemi.

11 İbn Arabî bu satırlarda "abdal"ı tarif ediyor. Abdal, "bedel"in çoğuludur, tebeddül İle aynı köktendir; değişim, dönüşüm yaşayan ulu eren demektir. Bu değişim hem ruhîdir hem de bedenîdir. Abdallar, duası kabul olan kişilerdir; ama sıradan biri gibi görünürler. Eski Türklerden kalan, "don" yani kılık ve şekil değiştirme sonucu her yer ve iklimde zuhur edip iyilere, zayıflara yardım etme fikri

de buna benzer bir anlayıştır.

12 Burada kısa bir şiir var, doğru çevirememe kaygısıyla almadım.

Cogito sayı:46 sayfa:23